

שיחה עם אילנה אביאל

על ספר שירים חדש: "אביב בגטו"

שאלה: מתי עלית ארצה ואיך היה תהליך הקליטה?

תשובה: עליתי ארצה בעלייה ב' ב-1946, באוניה "בירייה". בלב ים הועברנו לאוניה קטנה יותר, נתפסנו על-ידי האנגלים והועברנו לאוניה שעגנה בחוף חיפה, שם גרנו כשבועיים. יש לציין שהישוב בארץ דאג לנו לאספקת מזון יומיומית. לאחר מכן הועברנו למחנה עתלית למשך חודש ימים, ואחר כך הגענו לקיבוץ חפצי-בה שבעמק יזרעאל. הגענו לקיבוץ בחום קיץ לוהט בשעות הצהריים, חום שלא היינו מורגלים לו.

שאלה: איך הייתה השהייה בקיבוץ?

תשובה: ניתן לומר שהייתה בנו הנכונות הנפשית להיקלט, ללמוד את השפה, את מנהגי המקום ואת השירים ולהתחיל את חיינו מחדש. עדיין קיוונו למצוא את הורינו וטיפלנו בדבר באמצעות "יד ושם". עדיין לא ידענו אז את גודל האסון או פשעי המלחמה שביצעו הגרמנים.

שוכנו באוהלים בקרבת הפרדס, והאחראי על המטע הופתע לגלות בקרבת האוהלים ערימת קליפות של אשכוליות, למרות שעדיין לא היו בשלות ושאותן קטפנו בטרם עת משום שלא הכרנו את הפרי מאירופה.

בשנה הראשונה לשהותי בחפצי-בה עבדתי בעבודת שונות: רחיצת כלים במטבח, טיפול בילדים, עישוב בגן הירק... כעבור שנה, נישאתי ליצחק, יוצא דנציג שבצפון פולין, ליד הגבול עם גרמניה. הוא עלה ארצה ב-1939 ומגיל 16 שירת בפלמ"ח. בפרוץ מלחמת השחרור, יצחק שירת בחטיבת הנגב. כעבור מספר חודשים נשלחתי מטעם הקיבוץ ללמוד הדרכת נוער בסמינר בית הכרם בירושלים. תוכניותי ללמוד בימיו ומשחק נדחו עד שאלמד את השפה.

הדרכתי שתי חברות נוער בחפצי-בה כמשך שש שנים: חברת נוער פולנית בוגרת במשך שנה אחת וחברת נוער תימנית-עיראקית במשך חמש שנים.

ההדרכה כללה את הקניית השפה העברית באמצעות בימוי הצגות וזמרה. כמו כן, ערכתי וביימתי את טקס קציר העומר, תחילה של מתתיהו שלם ולאחר מכן למילותיו של אנדרד אלדן, יליד חפצי-בה, ולמוסיקה של אברהם דאוס.

באותה תקופה גם למדתי בימיו יום בשבוע בסמינר דו-שנתי בהדרכת היי קלוס ושלמה צמח, תנועה ומחול אצל ירדנה כהן, והיגוי עברי אצל ניסן כהן מלמד. שימשתי כעוזרת במאי בשתי הצגות של תיאטרון "הבימה", ושרתי במקהלת "רינת" בהופעתה בפריס. באותן השנים נולדו שתי בנותי, זיוה ורות. בהמשך קיבלתי מלגה ללימודי תיאטרון וספרות באוניברסיטת תל אביב וריכזתי את המדור לבמאות של הקיבוץ המאוחד.

בשנת 1963 עברנו לקריית טבעון, שם ביימתי וערכתי ערבי קריאה וביימתי תסכיתי רדיו מטעם עיריית חיפה. תסכיתים אלה שודרו ב"קול ישראל לנוער". הוריתי דרמה יצירתית בסמינרים למורים ולמדריכי נוער בצפת.

שאלה: מתי התחלת לכתוב שירה ומה הם הנושאים הראשונים שעליהם כתבת?
תשובה: שני שירים הראשונים פורסמו ב"מבפנים" בעריכתו של זרובבל גלעד. את השירים האלה כתבתי בזמן לימודי באוניברסיטת תל-אביב ונושאים אהבה ובגידה. יש לציין ששירי הראשונים נכתבו בזמן שלמדתי תנועה אצל מרים גולדברג כהמשך לדו"ח שהכנתי בבית על תרגילי תנועה.

שאלה: האם נושא השואה מופיע בשיריך בקובץ מסוים או מפוזר בספרי שירה שונים?
תשובה: האזכור הראשון של השואה מופיע בספרי השלישי, "דמות מהלכת", שיצא בהוצאת עקד ב-1979. רוב הספר מוקדש לאחותי הגדולה שהלכה לעולמה ב-1977. הזעזוע שחוויתי הוציא מתוכי את השירים והחוויות הקשות שחווינו כולנו. השירים הם: "מבטה האחרון של אמי", "רצים כל הדרך", "אביב בגטו", "כל תולדותיה", ו"כשהעולם נאכר כך שוב". שירים נוספים המוקדשים לשואה מופיעים בספרים נוספים שפרסמתי.

שאלה: האם כתבת על השואה גם בשנים האחרונות?
תשובה: נושא השואה לא מופיע אצלי תמיד במרוכז אלא בראיית הדברים, בהתייחסות אל המתרחש, ברגישותי לעולם, בהבנת איש את רעהו, לפעמים בפסוק בודד. מתוך השירים שפורסמו לאחרונה ב"פסיפס":
"אנחנו מחפשים את התכלת בפנסים דולקים בצוהב נרות נשמה..."

שאלה: "להיברא באור" – מחזור השירים שמופיע בספר שיריך החדש – יוצר מעגל של מעבר משואה לתקומה. איך היית מגדירה שירים אלה?

תשובה: התחילה היא בקשר לנוף, שהוא תמצית חוויותיו שנתחלף בי מהנוף של אירופה לנוף שלי בארץ. אחד השירים מגדיר זאת במדויק:

"רחב לי הזית בכיטחון ירקות מאופקת

באדמה חיה ונושמת ובנוי

המגלים פלא מים מסלע בערוצי הרים"

ובתשובה לשאלתך, כל החוויות שעברתי ניתרגמו אצלי להאדרת ערך הבית, השקט והשלום, מבלי לגרוע מהרצון לחוות ולממש את כל החלומות.

לסיום, אני מאחלת לך הצלחה בפרסום ספר שיריך החדש, "אביב בגטו", הכולל גם שירים על השואה, וגם המדור "להיברא באור" אשר יחדיו יוצרים את המעבר משואה לתקומה.

שיחה: חנה יעוז-קסט

הרושם הראשון המתקבל בעת קריאת שיריה של **אילנה אביאל**, באורח פרדוכסאלי כמעט, הוא רושם של **יופי ושמחת-חיים**. אתה שומע את שירתם של בוסתנים, דשא בהיר, שלג רך להתמיה שהוא אור – והרבה רוגע (ואולי כמיהה לרוגע?) אך אין זה רק יופים של צירופי-לשון, מטאפורות ודימויים – אלא יופיו של גוף העולם, תוך ממשותו המיידית ובת-המגע; ואמנם הוא חובק אותך בליריות ובאלגיות הענוגה שלו – ורק לאט-לאט אתה מתחיל לחוש בזרמי-המעמקים הפורצים אליך משירה זו, וכאילו משנים את התמונה מן הקצה אל הקצה; שהרי בתשתיתה של התמונה האסתטית ניצב פה עולם שנחרב בשואה, על יפעתו ועל דמויותיו האהובות-הלב; קמעה-קמעה אתה מובל אל מציאות כפולת-פנים, דיכוטומית: הטוב והרע בהתנגשותם המוחלטת – כשהאופטימיזם העז, הטבוע במשורת – מכריע את הכף לצד אהבת העולם הריאלי על ססגוניותו הרבה; לבסוף מתבצר בך טעם של "שמחה של עצב עצור".

מתוך העטיפה האחורית של הספר: "אביב בגטו"